

بسم الله ارحمن رحيم

عنوان مقاله : نکات تربیتی حدیث کسا

استاد راهنما : فاطمه قمری

مؤلفین: زینب سلامات ، زینب ساعد، مریم دغاغله

مدرسه علیمه حضرت فاطمه معصومه علیه السلام

شهر اهواز

دی ماه 1397

فهرست

2.....	چکیده
3.....	مقدمه
8.....	نیکی به والدین
10.....	حفظ شخصیت والدین
12.....	بذل اموال
13.....	آثار نیکی به والدین
14.....	حقوق همسر
17.....	احترام به شوهر
43.....	امام خمینی و احترام به همسرش
25.....	کلاس تربیت
29.....	محبت به کودک
33.....	روش های تربیتی
37.....	نتیجه
38.....	منابع

چکیده

تربیت یکی از اصول بهبود زندگی بشر است. رشت و تعالی روحانی و جسمانی بیشتر برپایه نحوه تربیت او شکل می گیرد.

اگر نکات تربیتی از منابع قابل اعتماد دریافت شوند، این رشد و تعالی به آسانی ممکن می شود.

ما شیعیان در ادعیه های مختلفی شاهد بسیاری از این نکات هستیم یکی از این ادعیه ها حدیث شریف کساء است که به زیبا ترین و ظرافت به بیان چندی از این نکات تربیتی پرداخته است.

تلاش ما در این مقاله این بوده که این نکات را بیان کنیم و به بررسی و عیب های پیرامون آن بپردازیم.

در این مقاله مسئله حقوق والدین بر فرزندان، حقوق فرزندان بر والدین و نیز حقوق همسران نسبت به یکدیگر بررسی شده است.

در منابع روایی شیعه ادعیه بسیاری وارد شده است. در این ادعیه به نکات تربیتی و اخلاقی بسیاری اشاره شده است. یکی از ادعیه ارزشمند که دارای جایگاه تربیت والایی در فرهنگ شیعه است، حدیث کساء می باشد. این حدیث که بیانگر روایتی از پنج تن آل عباست. شامل نکات اخلاقی و تربیت فراوانی است که از ارتباطات و مکالمات بین این بزرگواران برداشت می شود.

از جمله این نکات احترام متقابل حضرت زهرا (س) به پیامبر اکرم (ص) به عنوان والد و نیز احترام حضرت زهرا (س) و حضرت علی (ع) به عنوان همسر و نیز احترام متقابل حضرت زهرا (س) و امام حسن (ع) و امام حسین (ع) به عنوان والد و فرزند قابل اشاره است. در این مقاله به بررسی این نکات تربیتی می پردازد.

حقوق والدین بر فرزندان

در اسلام، هم چنان که برای فرزندان حقوقی معین گردیده، برای والدین نیز حقوقی در نظر گرفته شده است. برای استحکام خانواده و آرامش و سلامت روانی جامعه، آشنایی با حقوق پدر و مادر، امری لازم است که باید فرزندان بیاموزند و در این زمینه تلاش کنند.

امام سجاد(ع) برشناخت این حقوق تاکید کرده و از خداوند متعال خاضعانه درخواست می کند:^۱

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ أَلْهِمْنِي عِلْمَ مَا يَجِبُ لَهْمَا عَلَيَّ إِلَهَامًا، وَ اجْمَعْ لِي عِلْمَ ذَلِكَ كُلِّهِ تَمَامًا، ثُمَّ اسْتَعْمِلْنِي بِمَا تُلْهِمُنِي مِنْهُ، وَ وَفِّقْنِي لِلنُّفُوزِ فِيْمَا تُبَصِّرُنِي مِنْ عِلْمِهِ حَتَّى لَا يَفُوتَنِي اسْتِعْمَالُ شَيْءٍ مِنْ عِلْمَتَيْنِهِ، وَ لَا تَنْقُلْ أَرْكَانِي عَنِ الْحَقُوفِ فِيْمَا أَلْهِمْتَنِيهِ»

«خداوند! بر محمد و آلش درود فرست و دانستن آنچه درباره پدر و مادر بر من لازم است، به

من الهام کن! و آموختن تمام واجبات را در این زمینه بدون کم و کاست برایم فراهم نما.»

هم چنین حضرت (ع) در مورد حقوق والدین، نکات ارزشمندی را در قالب دعا و مناجات بیان

فرموده است: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي أَهَابُهُمَا هَيْبَةَ السُّلْطَانِ الْعُسُوفِ، وَ أَبْرَهُمَا بِرَ الْوَالِدَيْنِ الرَّءُوفِ؛ خداوند! چنان کن که از هیبت پدر و مادرم بسان هیبت سلطان خودکامه، بیمناک باشم و به هردو، چون مادری مهربان نیکی نمایم.^۲

گرچه عواطف انسانی و مسأله حق شناسی، به تنهایی برای رعایت احترام در برابر والدین کافی

است، ولی از آنجا که اسلام، حتی در مسائلی که هم عقل در آن استقلال کامل دارد، وهم عاطفه آن را به

^۱ جمعی از نویسندگان، سیمای خانواده در اسلام، ص 240

^۲ مترجم جابر رضوانی، صحیفه ی سجادیه، ص 136

کردند. حضرت فاطمه(س) که دوست نداشت یکی از آنها را برنجانند، فرمود: «بروید از پدرتان داوری بخواهید.» حضرت علی علیه السلام که دوست نداشت یکی از آنها رنجیده خاطر شود لذا فرمود: «بروید از جدتان بپرسید.» رسول خدا (ص) هم فرمود: من بین شما قضاوت نمی کنم تا آنکه اسرافیل قضاوت نماید. وقتی خداوند متعال داوری بین آن دو را به مادرشان فاطمه(س) ارجاع داد. حضرت فاطمه(س) گفت: خدایا! اینک داوری می کنم. و فرمود: فرزندان من! توجه کنید، من دانه های این گردن بند را بر روی زمین می ریزم، هر کس که بیشترین دانه ها را جمع کند، خط او بهتر است. گردن بند را درآورد و دانه های آن را نثار کرد. در این هنگام جبرئیل کنار قائمه عرش خدا بود، مأمور شد به زمین بیاید و جواهر را نصف کند تا خاطر هیچ کدام رنجیده نشود، جبرئیل امر خدا را اطاعت کرد و از حضرت امام حسن(ع) و امام حسین(ع) احترام به عمل آورد.¹

۴. نرمی و لطافت در برابر سخت گیری و خشونت

قرآن کریم به این حقیقت تربیتی تصریح دارد؛

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ

به برکت الهی با آنها نرم خو[و پر مهر] شدی و اگر تند خو و سخت دل بودی، قطعاً از پیرامون تو

پراکنده می شدند.

این آیه صراحت، رفاقت و نرم خویی در برابر خشونت و درشت خویی را به عنوان عوامل مهم

تربیت مورد تاکید قرار می دهد.

ب) روش های تربیت فرزند

1. راستی و صداقت؛

¹ بحار الانوار - ج 44 ، ص 309

امام صادق(ع) می فرماید إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ لِلشَّرِّ أَقْفَالًا وَ جَعَلَ مَفَاتِيحَ تِلْكَ الْأَقْفَالِ الشَّرَّابَ وَ الْكَذِبُ شَرٌّ مِنَ الشَّرَّابِ خداوند عزوجل بر اعمال بد قفل‌هایی زده و کلید آن را شراب قرار داده و دروغ بدتر از شراب است.

بی صداقتی با کودکان و دادن وعده های دروغین به او، دروغ و از گناهان کبیره و کلید دیگر گناهان است.

2. زدودن زمینه های تخلف؛ معصومان(ع) در سیره تربیتی خود به هر دو جنبه توجه داشتند و علاوه بر فراهم کردن زمینه های مثبت برای تربیت، در حذف زمینه ها و عوامل منفی نیز کوشا بودند.

یکی از پسران امام حسن از خانه خارج شد در حالی که لباسی از خز بر تن و گردن بندی از طلا برگردن داشت. امام او را دیدند و با تعجب فرمود: این فرزند من است؟ عرض کردند: آری! امام او را صدا کرد. او نزد امام آمد. ایشان لباس او را پاره و گردن او را قطعه قطعه کرد.¹

امام برای اینکه حرمت زینت کردن با طلا و پوشیدن خز برای مردان را به فرزند بفهماند و برای اینکه دیگر چنین چیز هایی وجود نداشته باشد تا فرزند را وسوسه بیندازد، آنها را از بین می برد

3. پرهیز از امر و نهی؛ به موجب روایاتی که از معصومان(ع) نقل شده است، کودکان تا هفت سالگی، به مانند حاکم اند و می خواهند به دیگران امر و نهی کنند، نه اینکه تابع دیگران باشند. و خود در برخورد با نوجوانان، جوانان و حتی بزرگسالان این گونه عمل می کردند و از امر و نهی زیاد پرهیز می نمودند.

4. پرهیز از عیب جویی و سرزنش؛ وقتی کارهای کودک را ناقص بدانیم، کم کم کودک گمان و حتی یقین می کند استعداد و توانایی انجام دادن کار درست و صحیح را ندارند و همواره باید از دیگران

¹ نوری- مستدرک الوسائل، ج 3، ص 309، ش 3646

کمک بگیرد. پیامبر(ص) از کارهای کودکان ایراد نمی‌فت، بلکه کار صحیح را به آنها یاد میداد. انس می‌گوید: «و کان اذا انکرالشیء یقول کذا قضی»؛ پیامبر(ص) هرگاه کاری را قبول نداشت، می‌فرمود: اینگونه انجام بده.¹

5. پرهیز از تنبیه بدنی؛ با توجه به مطالعه جامعی که در سیره معصومان(ع) و زندگی آنها صورت گرفت، موردی یافت نشد که آن بزرگواران یکی از فرزندان خود یا کودکان دیگری را تنبیه بدنی کرده باشند. انس بن مالک که در کودکی خدمتکار رسول خدا(ص) بوده است می‌گوید: «خدمتُ رسول الله سنین فما سبَّنی سبَّه قطّ ول ضربَنی ضربَه قطّ»؛ چندین سال به پیامبر خدمت کردم، ولی هرگز مرا دشنام نداد و تنبیه بدنی نکرد.²

نتیجه‌گیری:

در پایان نتیجه می‌گیریم که احترام فرزندان به والدین و رعایت حقوق همسر و همچنین اداء حقوق فرزندان و احترام به آنها از اهمیت بالایی برخوردار هستند چرا که در سیره اهل بیت و در حدیث کسا به آنها اشاره شده است.

¹ این حیان، اخلاق النبى، ص 36

² صالحی شامی- سبیل المهدی، ج 7، ص 56.

1. المبسوط، فی فقه الامامیه، شیخ طوسی، ج 6، کتابخانه فقاہت
2. سیمای خانواده در اسلام، جمعی از نویسندگان، قم، انتشارات بوستان کتاب، 1394
3. صحیفه‌ی سجادیه، مترجم جابر رضوانی، قم، نگاه آشنا 1389
4. تفسیر نمونه، مکارم شیرازی، ج 12، تهران، دارالکتاب الاسلامیه 1361
5. اصول کافی، شیخ کلینی، ج 2، کتابخانه فقاہت
6. قرآن
7. جامعه السعادت، محمد مهدی نراقی - کتابخانه فقاہت
8. دقایقی با قرآن، محسن قراعتی، تهران، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، تابستان 1390
9. بحارالانوار، علامه مجلسی، ج 74، موسسه الوفا
10. مفاتیح الحیاء، جوادی آملی، قم، اسراء 1391
11. اخلاق در قرآن (مشکات)، ایت الله مصباح یزدی، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، قم، 1388
12. مستدرک الوسائل، محدث نوری، ج 15
13. الزهر، شیخ حسین کوفی، کتابخانه فقاہت
14. جامعه الاخبار، محمد الشعیری، مطبعه الحیدریه، بی تا
15. امالی، شیخ مفید، کتاب خانه فقاہت
16. مفاتیح الجنان، شیخ عباس حق، اندیشه مطهر
17. امالی شیخ صدوق، انتشارات الدراسات الاسلامیه موسس البعثه

18. سیره تربیتی پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) / تربیت فرزند ج 1 / سید علی حسینی زاده زیر

نظر علیرضا اعرافی ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

19. فاطمه(س) الگوی زندگی، حبیب الله احمدی، ناشر: انتشارات فاطیما

20. سیره فاطمی(س)، ایت الله سید احمد خالقی، ناشر: مسیا

21. 360 داستان از : فضایل، کرامات و مسائب فاطمه الزهرا(س) ، عباس عزیزی، ناشر:

انتشارات صلاه